

שונות וסובלנות ביצירת אמנות
בחיבור לסילבוס "מפתח הל"ב" בחודש כסלו

עירית רבינוביץ, **אמבת**, אקריליק על בד, 2005.

הערך: שונות

הרציונאל של ערך השונות

קבוצת השווים שבה מתרחשים תהליכים לימודיים וחברתיים היא קבוצה הטרוגנית שחברה שונים זה מזה בהיבטים מגוונים, כמו: צרכים, משאלות ושאיפות, תפיסות עולם, דעות ורצונות, מראה חיצוני, תכונות אופי, יכולות וכישרונות, תחביבים, מסורות ותרבויות. שונות זו באה לידי ביטוי בשלבים השונים של תהליך התפתחותה והתגבשותה של קבוצת השווים, והיא שבה ומתעצמת במצבים של השוואה חברתית. השונות וביטוייה המגוונים בפעילות החינוכית, החברתית והלימודית עשויים לזמן לחברי קבוצת השווים הפריה הדדית, התפתחות אישית וחברתית והתנסות במימוש ערכים, כמו: מתן כבוד לשונה, קבלת האחר. בספרות המחקרית ניתן למצוא סימוכין לכך שמפגש עם השונה ושיתוף פעולה עמו לאורך זמן עשויים לסלול את הדרך להתפתחות אישית וללכידות חברתית. המהלך המוצע להלן מזמן שיח אודות ערך השונות בעקבות התבוננות ביצירת אמנות. הוא מאפשר הרחבה של הנלמד בשיעורי "מפתח הל"ב" אודות שונות בדעות, שונות בכישרונות וביכולות ושונות במנהגים, ומעודד בחינה ויישום של מסרים חברתיים ערכיים בחיי היום-יום.

היבטים אזרחיים הנקשרים לערך

סובלנות, קבלת השונה, הזכות לשונות, חופש בחירה, שוויון

תיאור היצירה וביטוי הערך

ביצירה "אמבת" של עירית רבינוביץ ניתן לראות שתי ילדות צעירות. האחת בעלת עור כהה והשנייה בעלת עור בהיר. שתי הבנות לבושות בגופיה ובמכנסיים קצרים ונועלות סנדלים תנ"כיים למכנסיים צבע זהה, אך קיים שוני בצבעי הגופיות ובצבע הסנדלים. כל אחת מהבנות אוכלת פלח אבטיח. הן משלבות את ידיהן תוך כדי אכילה. הילדה בעלת העור הכהה מישרה מבט קדימה בעוד שהילדה בעלת העור הבהיר עוצמת את עיניה. הבנות עומדות על גבי מרצפות בעלות אורנמנטיקה צמחית – מזרחית. בצידה הימני העליון של התמונה חלון עם תריס פתוח ודרכו נראים תפוזים. הפרספקטיבה של חלל החדר אינה לגמרי ברורה. לא ברור היכן מתחיל הקיר ונגמרת הרצפה.

ערך השונות עשוי להשתקף ביצירה במרכיבים הבאים: צבע עור (בהיר/כהה), עיניים (פקוחות/סגורות), תסרוקות שונות, צבע גופיות (צהוב/סגול), צבע סנדלים (חום/חרדל). קיימים מרכיבים זהים/דומים ובהם: לבוש זהה (סנדלים/מכנסיים/גופיות), אכילת אבטיח, צורת העמידה. חלק מהמרכיבים הדומים/זהים משקפים את המאחד שהוא הישראליות אשר באה לידי ביטוי בפרטים שונים: התפוזים הנשקפים מהחלון, הידיים האוחזות זו בזו, האבטיח, הסנדלים התנ"כיים, והעובדה ששתי הבנות חולקות יחד חלל פנימי וחיצוני בהרמוניה, בשיתוף ובחברות. יתרה מכך, העובדה שהבנות עומדות על מרצפות בעלות אורנמנטיקה צמחית (מרצפות המזכירות ריצוף נוסטלגי של פעם) מרמזות על קשר למקום הישראלי וחיבור לשורשיות.

מטרות היחידה

- שיח אודות ערך השונות וביטוי ביצירה אמנותית
- העלאת המודעות לתרומתה של האמנות בבחינת סוגיות אזרחיות, כמו: סובלנות וחופש הבחירה
- חיזוק תחושת השייכות לחברה תוך רגישות לשונות בין חבריה
- חידוד ההתבוננות ביצירת האמנות תוך התנסות בשיח מכבד

עזרים

מקור ומחשב מחוברים לאינטרנט

חומרי יצירה בסיסיים ומגוונים, כגון: חומר, פלסטילינה, דאס, צבעים, כלי גילוף

מהלך הפעלה

שלב א - צפייה והתבוננות

התלמידים יתבקשו לתאר מה הם רואים ביצירה ולהסביר בשפתם את המתרחש בה, לדוגמה: שתי ילדות השונות זו מזו בצבע העור, אוחזות ידיים ואוכלות אבטיח. מבעד לחלון רואים עץ תפוזים.

שלב ב - הרחבה תיאורטית אודות היוצרת והיצירה

המורה תציג את [האמנית עירית רבינוביץ](#), תספר על חייה ותיתן דוגמאות נוספות ליצירותיה. המורה לאמנות תסביר בקצרה את משמעות המושגים: קומפוזיציה, אורנמנטיקה, פרספקטיבה של חלל, דמות רקע.

שלב ג - שיח אודות הערך המרכזי וביטויי ההתנהגות

שאלות לדיון אודות השונות בכיתה ובחברה:

- א. כיצד אתם מרגישים כשאתם מתבוננים ביצירה? מדוע? מה ביצירה מעורר רגשות אלה?
- ב. מה לדעתכם ביקשה האמנית לומר על השונות בחברה? (ניתן להתייחס לצורך בסובלנות, להעמקת ההיכרות עם השונה, לשוויון בחברה.) אילו אמצעים אמנותיים מחדדים זאת?
- ג. תארו את חברת הילדים בכיתתכם: במה אתם שונים? במה אתם דומים? באילו מצבים השונות ביניכם באה לידי ביטוי באופן מיוחד? תארו התנהגויות מכבדות שחשוב שתאמצו במצבים אלה.

שלב ד – מהלכה למעשה - יוזמים פעולות של מעורבות חברתית

- א. חשבו על קבוצה השונה מכם בבית הספר או בקהילה והיפגשו לפעילות משותפת. (קבוצה זו יכולה להיות: ילדים משכבת גיל נמוכה או גבוהה יותר; בנים-בנות; ילדים-בני נוער-מבוגרים בקהילה; יהודים-ערבים; עולים-ילידי הארץ; דתיים-חילוניים; אחר.)
- ב. במפגש המשותף - נסחו מסר בנושא השונות שאותו תרצו להעביר וצרו יצירות אמנותיות שיבטאו מסר זה.
- ג. צרו תערוכה בה תציגו את היצירות. התבוננו ביצירות שבתערוכה וזהו בהן: ביטוי לערך השונות, התאמה בין המסר לצורה, מיומנויות ויכולות טכניות, מקוריות וחדשנות, השקעה ורצינות.
- ד. כתבו הסבר קצר על תהליך העבודה ועל הפרשנות האישית שלכם ליצירות.